

Milý pane Pitharte,

Váš fejeton Bedra některých se štěpí do dvou částí: „politologické“ a „protestní“, přičemž první je zřejmě jen úvodem k té druhé.

V „politologické“ části svého fejetonu uvažujete v podstatě o tom, čím to je, že účast aktivních lidí na veřejném životě je díky jejich aktivitě jaksi výraznější než účast těch „pasivních“, a zamýšlíte se o otázce, jak tento nezdravý úkaz odstranit a jak zařídit, aby věci veřejné nebyly pořád jen v rukách těch aktivních, respektive jak chránit zájmy pasivních před aktivitou aktivních.

V „protestní“ části, která je zřejmě hlavní, protestujete pak proti tomu, že tenhle smutný jev postihl i Chartu 77, které se zmocnila hrstka aktivních lidí, znemožňujících svou horečnou aktivitou konstruktivní dialog s vládou, samozvanecky promlouvajících za všechny ostatní, nezajímajících se o své spoluobčany, ale jen o své exkluzivní problémy, atd. atd. Jménem nějaké blíže nespecifikované skupiny signatářů – důsledně totiž užíváte plurálu „my“ – se pak zamýšlíte o tom, jak jsme mohli dopustit, aby se stalo to, co se stalo: že za vás promlouvají aktivní samozvanci. A posléze uzavíráte konstruktivním návodem: že by bylo lépe zabývat se řešitelnými problémy každodennosti na pracovištích a povinnostmi občana než nějakou vysokou politikou a bojem za beztak samozřejmé svobody.

Dovolte mi několik poznámek k Vaším vývodům:

Že aktivní lidé jsou aktivnější než lidé pasivní, je fakt, na kterém asi těžko někdo někdy něco změní. Lidé jsou skutečně (naštěstí) různí, a liší se tudíž pochopitelně i mírou svého zájmu o věci veřejné a mírou své chuti se veřejného života účastnit. Takle banalita, která platí v každém systému, v každém státě i v každém spolku, samozřejmě vůbec nijak nesouvisí s tím, jaké jsou v té které pospolitosti poměry a co si o té či oné „aktivní menšině“ myslet: to odvisí totiž jen a jen od toho, co konkrétně ti aktivní lidé dělají. Aktivní menšinou byl Hitler a jeho druzi, když se profackovali v Německu k moci, aktivní menšinou byl profesor Masaryk, když nikým nepověřen vybojoval Československou republiku, aktivními menšinami byli za protektorátu vlajkaři i odbojáři. Aktivní lidé vždycky byli, jsou a budou víc vidět než lidé pasivní, podobně jako voda asi vždycky bude mokřejší než země, aniž by z toho cokoli vyplývalo proti vodě nebo proti zemi. Na čem ovšem vždy znovu a jediné záleží, je, zda to, co tihle aktivní lidé dělají, je dobré nebo špatné, jestli chystají příkladně genocidu národů, nebo naopak bojují za to, aby člověk mohl žít svobodněji a občansky pasivní sadaři si mohli nerušeně sadařit, i když jsou třeba Židy. Zdá se, že tyhle detaily Vás v „politologické“ části Vašeho fejetonu vůbec nezajímají; proto taky můžete vést tu nádhernou paralelu mezi „aktivní menšinou“, která vzala s nástupem „normalizace“ věc naší země do svých rukou, a „aktivní menšinou“ v Chartě 77, kterou sice nejmenujete, ale v níž si chtěl nechtěl musím představovat například přítele Ladislava Hejdánka, který díky své politováníhodné aktivitě je už šestnáct měsíců mluvčím, podepsal za tu dobu desítky různých dopisů, sdělení, dokumentů a protestů, napsal desítky Dopisů přáteli, v nichž se zabývá nejrozmanitějšími problémy naší společnosti, a při tom všem ještě kdesi pracuje jako topič. Že Vás na tématu „aktivních menšin“ nezajímá to jediné, co je na tomto tématu důležité, totiž vlastní obsah, smysl a cíl aktivity takových menšin, je ovšem pochopitelné: vždyť celá ta „politologická“ úvaha není ve Vašem fejetonu proto, proč se tam tváří být – totiž proto, aby k tématu „aktivních menšin“ něco nepředpojatého řekla –, ale jen proto, aby posloužila jako vznosný teoretický úvod k části „protestní“.

Pokud jde o ni, jeví se mi jako ukázkový příklad přesně těch nešvarů, které předhazujete oné samozvanecké „aktivní menšině“: říkáte, že politikaři, že se zabývá jen

zasvěceně čímisi, do čeho sama sebe zasvětila, že se prostě škvaří ve vlastní šťávě jakýchsi svých interních záležitostí. Ale co jiného děláte Vy? Považuji se za člověka do chartovních věcí dost zasvěceného, ale přesto při nejlepší vůli nevím, proti komu vlastně protestujete a co mu konkrétně vytýkáte. Cítím, že proti někomu cosi intenzivně máte, ale nevím proti komu a nevím přesně co, protože jsem zřejmě stále ještě málo zasvěcený.

Skutečně: koho tou „aktivní menšinou“ vlastně myslíte? Hejdánka? Mne? Nebo členy Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných, kteří jsou tak neodpustitelně aktivní, že se ještě pořád zajímají o to, koho kde zase zavřeli za to, že si opisoval nějaké fejetony, že psal úradům, že si nahrával pásky svých oblíbených zpěváků; kterým není jedno, jestli mají manželky těch zavřených lidí co jíst; a kteří – dokonce – na ty různé procesy pořád ještě jezdí v naději, že až některého z obžalovaných povedou v poutech po soudní chodbě, všimne si, že má kamarády, kteří na něho myslí? Anebo máte na mysli ty chartisty, co píší různým svým zahraničním soudruhům a přátelům dopisy, v nichž je informují o bezpráví a žádají o solidaritu? Nebo myslíte ty z nás, kteří se zajímají o práci polských obránců lidských práv aspoň tolik, jak se oni zajímají o naši práci, a lezou po horách, aby si s nimi mohli popovídat? Nebo jste tím myslel ty různé mladé lidi, kteří opisují Vaše i moje texty, aby je mohli číst další? Nebo jste myslel ty různé kroužky přátel, kteří mají podobné názory a kteří se pravidelně scházejí, aby si popovídali o politice, umění a všech dalších věcech, které je zajímají? Anebo jste myslel Julia Tomina, který seznamuje mladé lidi s antickým myšlením a který napsal výbornou reportáž o „každodennosti svého pracoviště“? Či jste snad myslel Jiřího Dienstbiera, který při všem, co dělá, si našel ještě čas sestavit hezký sborník o mezinárodní politice? Anebo jste myslel Petra Uhla a Rudolfa Slánského, bez jejichž neúporné drobné práce by už dávno možná Charta 77 neměla tu autoritu, kterou mezi mnoha našimi spoluobčany doma i přáteli v zahraničí má?

Vytýkat něco někomu, ale neříct otevřeně, komu to je vytýkáno a co mu je konkrétně vytýkáno, tahle podivná hra mnohoznačných narážek, to je – s prominutím – přesně ta aparátnická kafkárna, které jste se „vy“ – totiž ona blíže neurčená komunita, za niž promlouváte – chtěli, jak píšete, v Chartě uvarovat.

Samozřejmě: v Chartě 77 – jako v každém jiném společenství – jsou lidé aktivnější a méně aktivní a nejrůznějším způsobem aktivní. Ale nejen to: tvoří ji lidé tak různých povah, osudů, názorů, zájmů a povolání, že si lze stěží představit pestřejší společenství. Někdo má chuť, energii, čas a odvalu věnovat se cele různým chartistickým textům, konzultovat je, opisovat a šířit; někdo sedí naopak doma a píše intenzivně své paměti. Nač ale stavět jedny proti druhým? Co je na tom vlastně špatného, že každý dělá to, co ho nejvíc baví? Ale hlavně: nač komukoliv vyčítat, že bere něco na svá bedra *za Vás*? Pokud vím, všechno, co jednotliví chartisté i jejich různé skupiny dělají, dělají jen a jen za sebe, jen a jen za sebe to podepisují a jen svou existencí si za to ručí.

Existuje jen jediný případ, kdy skutečně dva až tři lidé podepisují sice určité texty svými jmény, ale nepromlouvají tím výhradně jen za sebe. Tím případem jsou mluvčí Charty 77. Jak víte, nemáme zatím možnost sejít se nad každým textem v Lucerně na nějaké plenárce Charty a hlasovat o něm. Nezbývá tudíž než důvěřovat mluvčím. A mluvčím nezbývá než konzultovat texty, které mají podepsat, aspoň s některými signatáři a doufat, že to, co podepíší, bude odpovídat poslání a duchu Charty, a že se to tudíž nesetká s nesouhlasem signatářů. Není to nikterak lehké rozhodování, a taky se proto moc lidí do té funkce nehrne. Ale jinak to prostě nejde. Nic lepšího jsme aspoň zatím nevymysleli – ani Vy, ani já.

Ale zpět k Vašemu fejetonu: jediná poněkud konkrétnější výčitka, kterou „aktivní menšinu“ adresujete, je, že se Charta 77 zabývá exkluzivními tématy, která nezajímají

většinu spoluobčanů. Myslíte tím zřejmě atomový a cikánský dokument. Neumím posoudit, jak velkou část veřejnosti tato témata zajímají, možná máte v tomto směru více informací než já. Ale ať je tomu jakkoliv, rozhodně si nemyslím, že to jsou témata nedůležitá. Zvláště si to nemyslím od té doby, kdy jsem ve vězení vyslechl několik otřesných vyprávění o tom, co to znamená, žít v podmínkách nikoli pouze politického, ale skutečného – tj. rasového – apartheidu. To je ale věc názoru. V jistém ohledu máte pravdu: zajisté by se našla témata, která by zaujala větší část populace. Já sám vím aspoň o deseti takových tématech. Bohužel nebylo zatím v silách „aktivní menšiny“ je seriózně zpracovat. Kéž byste měl na ty, za něž promlouváte, takový vliv, abyste nějaký takový dokument od nich vyzískal!

A ještě jedna poznámka: čtenář, který nic neví o Chartě 77, by z Vašeho fejetonu měl pravděpodobně dojem, že se Charta skládá z deseti nebo třiceti uzurpátorů, kteří všechno dělají, a z devíti set padesáti pasivních signatářů, kteří s uzurpátory nesouhlasí a za něž promlouváte Vy. Trochu o poměrech mezi různými skupinami signatářů vím a jsem šťasten, že dojem, který Váš fejeton evokuje, neodpovídá skutečnosti. Vedle různých víceméně intelektuálních kroužků v Praze, v nichž jsou možná i tací signatáři, kteří se cítí být jako Vy onou odstrčenou „pasivní většinou“, existuje totiž mnoho – a kdoví jestli oni nejsou tou skutečnou většinou – takzvaných „obyčejných“ signatářů, roztroušených po celé republice, kteří dělají mnohdy víc práce, než si asi myslíte. Jejich práce je nenápadná, omezuje se na jejich lokální prostředí, ale je důležitá právě proto, že zasahuje onu „každodennost“, kterou – jak se domníváte – „aktivní menšina“ přehlíží. A vím z nescíslné vlastní zkušenosti, jak jsou všichni tito „osamělí bojovníci“ rádi, když ne-li odjinud, tak alespoň z cizího rádia slyší, že Charta vydala nový dokument, že napsala nějaký dopis, který sklidil pozornost, že se někoho zastala, že se jí dostalo nových projevů sympatií ve světě. Tito signatáři – i když nepatří k Vámi napadené „aktivní menšině“ a jsou „centru dění“ dokonce daleko vzdálenější než Vy sám – jsou kupodivu rádi, že jakási „aktivní menšina“ existuje, že něco dělá, ba co víc: pociťují její práci jako svou vlastní věc. Ostatně ze zpráv dosvědčujících, že Charta žije a pracuje, nemají radost jen oni, ale tisíce lidí, kteří s ní sympatizují (jakou radost měla tahle část veřejnosti například jen ze zpráv o kontaktech s polskými přáteli!). Nedávno jsem dostal hezký dopis, podepsaný jedenácti mně neznámými lidmi, kteří mimo jiné píší: „A když my sami nejsme vláhou, nechceme být ani pískem.“ Zdá se, že tihle *skuteční* příslušníci „pasivní většiny“ nemají – na rozdíl od Vás – pocit, že práce „aktivní menšiny“ nějak zkracuje jejich většinová práva. A mají podle mého názoru pravdu.

Nemyslím si, že není práci Charty co vyčíst. Naopak: vím sám velmi dobře, kolik má tato práce problémů, od těch nejbanálnějších až po ty koncepční. A myslím si, že nic není tolik zapotřebí jako věcná a otevřená diskuse o těchto věcech a o tom, co by se mělo dělat jinak a lépe.

Váš fejeton příspěvkem do takové diskuse není. Chápu ho jako výraz nějakých mně nejasných úctů, jež si s někým vyřizujete a které odíváte do roucha „politologických“ úvah o problému „aktivních menšin“. Těším se, že příště už napíšete jasně, co, kdy, kdo a proč udělal podle Vašeho názoru špatně nebo co a jak by se mělo dělat lépe. Takové hlasy věru Charta potřebuje – a nejmíc ta „aktivní menšina“, která, zdá se mi, po ničem netouží víc, než aby nemusela brát – řečeno Vaší terminologií – všechno na svá bedra.

Váš Václav Havel

HRÁDEČEK, 1. ÚNORA 1979